

kunde give Anledning til atter at gaae ind paa en naermere Drostelse af denne Side af Sagen. Kun nogle ganske faa Bemærkninger kan jeg dog ikke tilbageholde. Meget af hvad der under Forhandlingerne er sagt, gaaer ud paa at fremstille Fæstevæsenets Skyggesider; men det er en unødigt Gjerning at ville føre Bevistet for, at Fæsteforholdene have deres væsentlige Mangler, derom ere Alle enige. Mindst behøver man, med den ærede Rigsdagsmand for Holbek Amts' 2den Valgkreds (Tscherning) at fremmane de Læder, da man, som han udtalte sig, folgte Bønderne tillige med Godset; ikke heller, som han gjorde, at tale om, at „Trællemærket“ endnu ikke var forsvundet fra Bonden, saalænge han var Fæster. Jeg troer ikke, at Landets Fæstere ville vide den ærede Taler Tak for at have stillet deres Stilling saaledes; jeg troer ikke, at den frie Fæster, der som folkevalgt kan sidde her i Salen, føler sig som Den, der bærer paa et Trællemærke, fordi han er Fæster. Men lad saadanne eensidige og overdrevne Uttringer være glemte. Jeg indrømmer meget gjerne, at Fæstevæsenet har sine store Mangler, ja saa store Mangler, at der er den fuldeste Foie til at ønske Fæstegodsets Overgang til Selveiendom; og jeg gjentager, hvad jeg mangen Gang har udtalt her i Salen, at der er Ingen, troer jeg, der ønsker det stærkere og varmere end jeg, og jeg ønsker det for en væsentlig Deel netop i Erkjendelse af de Mangler, der klæbe ved Fæstevæsenet, betragtet fra det Standpunkt, hvorpaa vore offentlige og politiske Forhold nu befinde sig. Der var netop i de smukke Foredrag, vi i forrige Session hørte af den ærede Forslagsstiller, i denne Henseende mange træffende Bemærkninger. Men det er, at Fæstevæsenet maa ønskes afløst, og noget ganske Andet er, om dets Afsløsning bør fremtvinges; og dersom dette skulde være tilstrækkelig begrundet, da maatte det sandelig see anderledes ud med Fæstevæsenet her i Landet, end det i Virkeligheden gjør. Der er mange af Landets Fæstere, som langt fra befinde sig under uheldige Bilkkaar, og mange, som ingenlunde længes efter at ombytte deres Fæste imod Selveiendom. Det forekommer mig ogsaa næsten, som om den ærede Rigsdagsmand for Holbek

Amts 2den District (Tscherning) med alle de stærke Ord, han udtalte imod Fæstevæsenet, dog, naermere beseet, endda ikke var saa uvenlig stemt imod det; thi naar det kom til Stykket, vilde han dog ikke ganske opgive Fæsteforholdene, han udtalte netop den Mening, at Fæstevæsenet nok for det Første kunde vedblive at bestaae, skjøndt under visse Indskrænkninger og naermere Bestemmelser, som han vilde have sat igjennem (Hør!); men i sin Rod, i sin Kjerne skulde dog denne Stilling, der paatrykte Manden „Trællemærket“, ikke være saa ganske at forkaste. Og hvad de yderligere Indskrænkninger angaaer, saa skulde disse, hvis jeg forstod ham ret, bestaae i en Fixering af Indtagterne af Fæstegodset; som om det var Maaden, hvorpaa Trællemærket skulde borttages fra Bonden, at Indtagterne fixeredes, ret ligesom om man vilde tage „Trællemærket“ fra Hunsleierne ved at sige til Hunsleieren: „Saameget, og ikke Mere, maa Du tage i Leie af din Eiendom“. — Men det er desuden et meget stort Spørgsmaal, om ikke overhovedet Fæstes Overgang til Selveiendom heldigst, ja paa en i alle Retninger fyldestgjørende Maade lader sig opnaae ved frivillige Overeenskomster. Dette er en anden Hovedbetragtning, hvorom jeg ligeledes under Sagens Behandling i forrige Session har udtalt mig. Jeg skal ikke komme tilbage til, hvad jeg derom tidligere har ytret, men det var mig kjært igaar af en æret Rigsdagsmand, som sidder lige over for mig (S. Knudsen), og som maa antages være vel kjendt med disse Forhold, at høre Uttringer netop i den selv samme Retning. — Men, hvis overalt en Tvangslov om Fæstets Overgang til Selveiendom skulde kunne forsvares, maatte det i ethvert Fald ligge klart for, at der ingen Udsigt var til, at dette Maal paa anden Maade med Held kunde efterstræbes; det maatte gjøres klart, at der virkelig var en Nødvendighed tilstede, for at gribe til Tvangsforanstaltninger, og dette skal man ikke see sig istand til at godtgjøre. Det maa kunne gaae uden Tvang, saasandt man har Ret, naar man paastaar, at Fæstevæsenet i vore Læder er uholdbart, og saa vist det er, at Hindringerne for Selveiendoms Udbredelse